

Р Ј Е Ш Е Њ Е

О ПОСТАВЉЕЊУ ВРШИОЦА ДУЖНОСТИ ПОМОЋНИКА ДИРЕКТОРА ЗА СЕКТОР ЕКОНОМСКИХ СТАТИСТИКА У РЕПУБЛИЧКОМ ЗАВОДУ ЗА СТАТИСТИКУ

1. Миле Васић, доктор економских наука, поставља се за вршиоца дужности помоћника директора за Сектор економских статистика у Републичком заводу за статистику на период до 90 дана.

2. Ово рјешење ступа на снагу наредног дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Српске".

Број: 04/1-012-2-1302/24
11. априла 2024. године
Бањалука

Предсједник
Владе,
Радован Вишковић, с.р.

1180

На основу члана 31. став 1. Закона о заштити здравља биља у Републици Српској ("Службени гласник Републике Српске", број 25/09) и члана 76. став 2. Закона о републичкој управи ("Службени гласник Републике Српске", бр. 115/18, 111/21, 15/22, 56/22, 132/22 и 90/23), министар пољопривреде, шумарства и водопривреде д о н о с и

ПРОГРАМ

ПОСЕБНОГ НАДЗОРА НАД ПРИСУСТВОМ КАРАНТИНСКИХ ШТЕТНИХ ОРГАНИЗАМА НА КОШТИЧАВИМ ВОЋКАМА НА ПОДРУЧЈУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ У 2024. ГОДИНИ

Члан 1.

Овим програмом утврђују се мјере, рокови, начин спровођења мјера, субјекти који их спроводе, извори и начин обезбјеђивања и коришћења средстава, као и начин контроле спровођења мјера посебног надзора над присуством карантинских штетних организама на коштичавим воћкама у Републици Српској у 2024. години.

Члан 2.

Циљ овог програма је утврђивање присуства, односно одсуства карантинских штетних организама на мјестима производње садног материјала, у производним засадама биљака домаћина, те на мјестима уласка пошилци садног материјала биљака домаћина које се увозе у Републику Српску.

Члан 3.

(1) Посебан надзор ради детекције карантинских штетних организама спроводи се на граници и на цијелој територији Републике Српске гдје је заснована производња садног материјала и гдје се налазе производни засади биљака домаћина.

(2) Посебан надзор и мјере надзора спроводе Републичка управа за инспекцијске послове (у даљем тексту: Инспекторат) и институције које имају овлашћење Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде (у даљем тексту: Министарство) за спровођење послова од јавног интереса у области дијагностике штетних организама и заштите здравља биља.

(3) Институција овлашћена од стране Министарства (у даљем тексту: овлашћена институција) припрема информационе летке са стручним савјетима о начинима спречавања ширења и могућим мјерама контроле патогена и вектора.

(4) Програм посебног надзора подразумијева мониторинг који се спроводи над присуством штетних организама (у даљем тексту: мониторинг).

(5) Увозне пошилке које су обухваћене мониторингом не задржавају се на граничном прелазу и за њих фитосанитарни инспектор издаје рјешење о забрани промета до добијања резултата лабораторијских анализа.

(6) У случају детекције карантинског штетног организма, Инспекторат предузима све неопходне радње у складу са прописима којима је регулисана ова област.

Члан 4.

Визуелни прегледи, узорковање и лабораторијска тестирања узорака врше се на присуство следећих карантинских штетних организама:

1) *Pseudomonas syringae* pv. *persicae* – бактериозно изумирање брескве,

2) *Xanthomonas arboricola* pv. *pruni* – бактериозна пјегавост лишћа и рак-ране коштичавих воћака.

Члан 5.

(1) Главне биљке домаћини карантинског штетног организма *Pseudomonas syringae* pv. *persicae* – проузроковача бактериозног изумирања брескве су бресква и нектарина *Prunus persica* L.

(2) Главне биљке домаћини карантински штетног организма *Xanthomonas arboricola* pv. *pruni* – проузроковача бактериозне пјегавости лишћа и рак-рана коштичавих воћака су: *Prunus* spp., посебно бресква *Prunus persica* (L.) Batsch, шљива *Prunus domestica* L., кајсија *Prunus armeniaca* L., вишња *Prunus cerasus* L., трешња *Prunus avium* L., бадем *Prunus amygdalus* (Mill.) D. A. Webb, *P. japonica* Thunb., *P. salicina* Lidl., као и друге украсне врсте рода *Prunus*.

Члан 6.

(1) Визуелне прегледе и узорковање из производних засада биљака домаћина врше овлашћене институције уз присуство запослених у Министарству, који обављају послове пружања стручних услуга у пољопривреди и који одређују локацију и засад за узимање узорака.

(2) Посебан надзор, мјере надзора, као и узорковање матичних стабала из регистрованих засада и садног материјала из увоза, спроводи Инспекторат, при чему визуелне прегледе, узорковање и шифрирање узорака врше фитосанитарни инспектори.

(3) Прописани преглед броја визуелних прегледа и узорака за лабораторијско тестирање биљака домаћина из производних засада, које врше овлашћене институције, приказан је у табелама 1. и 2. – дио Производни засади, које се налазе у Прилогу 1. овог програма и чине његов саставни дио, а детаљан приказ броја узорака биће дефинисан уговором о условима за реализацију и коришћење средстава за финансирање програма из области заштите здравља биља.

(4) Прописани број службених узорака за лабораторијско тестирање присуства штетних организама из члана 5. овог програма, које врши Инспекторат, приказан је у табелама 1. и 2. – дио Регистровани расадници, као и у Табели 3, које се налазе у Прилогу 1. овог програма.

Члан 7.

Одабир локација извршен је на основу биологије циљаних штетних организама, климатских услова за њихов развој, географске дистрибуције регистрованих расадника садног материјала и производних засада, као и фенологије и заступљености биљака домаћина.

Члан 8.

(1) Биљке се прегледају појединачно, док се опис мјеста узимања узорака и GPS позиција, као и остали подаци, наводе електронским путем у Записнику информационог система Етфарм, односно подинформационог система Фито-Гис (у даљем тексту: Фито-Гис).

(2) Прописани ток визуелног прегледа и узимање службених узорака наведен је у Прилогу 2. овог програма, који чини његов саставни дио.

(3) Инспекторат шаље шифроване узорке из регистрованих расадника и са граничних прелаза на лабораторијско тестирање овлашћеним институцијама.

Члан 9.

(1) Лабораторијска испитивања узорака врше се у складу са међународно признатим и валидним ЕРРО дијагностичким методама:

1) *Pseudomonas syringae* pv. *persicae* – EPPO quarantine procedure (OEPP/EPPO, 1992) for detection of the bacterium

on growing host plants. EPPO Diagnostic procedures PM 7/43(1) и PM 7/100(1),

2) *Xanthomonas arboricola* pv. *pruni* – EPPO Diagnostic procedures PM 7/64(1), PM 7/100(1).

(2) Лабораторијски извјештаји, поред резултата анализа, морају садржавати методе по којима је вршена детекција.

(3) Лабораторијска тестирања узорака биљака домаћина из производних засада, регистрованих расадника, увоза, као и израду извјештаја и резултата тестирања, врше овлашћене институције.

Члан 10.

(1) Свака локација узорковања уноси се у Фито-Гис апликацију.

(2) Према резултатима спровођења овог програма и извјештаја из лабораторија омогућава се потпун преглед локација узорковања, те локација са негативним и позитивним узорцима унутар Фито-Гис-а.

Члан 11.

(1) Рок за узимање узорака матичних стабала из регистрованих расадника, производних засада, те достављање узорака овлашћеној лабораторији ради лабораторијских анализа је 1. децембар 2024. године.

(2) Резултати овог програма воде се и достављају електронским путем Министарству, користећи Фито-Гис, до 10. децембра 2024. године.

(3) Рок за узимање узорака из увоза, достављање узорака овлашћеној лабораторији ради лабораторијских анализа од стране Инспектората је 31. децембар 2024. године.

(4) Вршиоци надзора одмах извјештавају Министарство о посебним догађајима током спровођења овог програма, а посебно о свим случајевима откривања штетних организама који су предмет посебног надзора.

(5) У случају откривања штетних организама који су предмет посебног надзора, вршиоци одмах обавјештавају Министарство и Инспекторат, који предузима неопходне фитосанитарне мјере с циљем спречавања ширења и сузбијања штетног организма, а у складу са прописима из ове области, те о томе обавјештава Министарство.

Члан 12.

Спровођење овог програма финансира се из буџета Републике Српске на основу Правилника о условима и начину остваривања новчаних подстицаја за развој пољопривреде и села у 2024. години – право на подстицајна средства за финансирање програма из области заштите здравља биља.

Члан 13.

Ступањем на снагу овог програма престаје да важи Програм посебног надзора над присуством карантинских штетних организама на коштичавим воћкама на подручју Републике Српске у 2023. години (“Службени гласник Републике Српске”, број 30/23).

Члан 14.

Овај програм ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у “Службеном гласнику Републике Српске”.

Број: 12.03.3-330-1140/24
15. априла 2024. године
Бањалука

Министар,
Др Саво Минић, с.р.

ПРИЛОГ 1.

Табела 1. Преглед броја визуелних прегледа и узорака за лабораторијско тестирање над присуством *Pseudomonas syringae* pv. *persicae* из регистрованих расадника и производних засада у Републици Српској

Штетни организам	Подручје	Биљке домаћини (бресква и нектарина)
<i>Pseudomonas syringae</i> pv. <i>persicae</i>	Производни засади	60
	Регистровани расадници	20
УКУПНО		80*

* Извршити узимање узорака за лабораторијске анализе водећи рачуна да буду заступљене све биљке домаћини на основу њихове заступљености.

Табела 2. Преглед броја визуелних прегледа и узорака за лабораторијско тестирање над присуством *Xanthomonas arboricola* pv. *pruni* из регистрованих расадника и производних засада у Републици Српској

Штетни организам	Подручје	Биљке домаћини (бресква, шљива, кајсија, вишња и бадем)
<i>Xanthomonas arboricola</i> pv. <i>pruni</i>	Производни засади	95
	Регистровани расадници	20
УКУПНО		115*

* Извршити узимање узорака за лабораторијске анализе водећи рачуна да буду заступљене све биљке домаћини на основу њихове заступљености.

Табела 3. Број службених узорака за лабораторијско испитивање присуства штетних организама из члана 5. овог програма, које врши Инспекторат на граничним прелазима

Узорци	Број узорака биљака домаћина ради детекције штетних организама
Увезене пошилке биљака домаћина	5
Укупно	5

ПРИЛОГ 2.

ТОК ВИЗУЕЛНОГ ПРЕГЛЕДА И УЗОРКОВАЊЕ

Бактеријско изумирање брескве

Детекција и идентификација

Име: *Pseudomonas syringae* pv. *persicae* (Prunier, Luisetti & Gardan, 1970; Young, Dye & Wilkie, 1978).

Синоними: *Pseudomonas mors-prunorum* subsp. *persicae* (Prunier et al., 1970).

Фитосанитарна категоризација: EPPO A2 листа, II/A2.

Опис патогена: грам негативни штапић, покретан са 2–3 флагеле. Не производи флуоресцентни пигмент на Кинг Б подлози.

Симптоми болести и детекција: карактеристични симптоми уочавају се током зиме у виду маслинастозеленог и смеђег обезбојавања мирујућих пупољака. У прољеће се могу запазити симптоми од неколико изумрлих пупољака до изумирања грана и стабла у цјелини. Млада стабла су најосјетљивија.

Код нектарине и брескве симптоми укључују пропадање изданка, грана и коријена, смрт стабла, лисне пјеге и лезије плода.

На јапанској шљиви симптоми су углавном ограничени на изумирање листова и коријена, смрт понеких грана и пјегавост листа. Пропадање терминалних изданка може се догодити већ у јесен и прољеће, праћено појасним лезијама из чворне инфекције. Дуж интернодија могу се развити мале, елиптичне лезије. Бактерија презимљава у рак-ранама, пупољцима, опалом лишћу или као епифит.

Примарне инфекције су углавном поријеклом из ексадата који истиче из рак-рана или епифитне популације присутне на здравим пупољцима.

Циклус болести: бактерија током сезоне опстаје као епифит на површини разних зеластих и дрвенастих биљака. У биљно ткиво продире кроз стоме, пукотине при основи лисних дршки и друге повреде, узрокујући рак-ране на младарима и гранама. Латентна инфекција настаје обично касно у јесен, а симптоми се развијају у прољеће наредне сезоне.

Расијавање: зараженим садним материјалом. Плодови без симптома не представљају велики ризик.

Превенција: здрав садни материјал, дезинфекција алата за резидбу, карантин, садња мање осјетљивих сорти.

Изолација (EPPO PM 7/43(1)): бактерије се могу изоловати директно из обољелог ткива резањем ткива са границе између здравих ткива и некротичног подручја. Прије изоловања, ткиво би требало дезинфиковати етанолом.

Молекуларне методе идентификације: Rep-PCR тест за идентификацију бактерија (EPPO PM 7/100 (1)).

Бактеријска пјегавост

Име: *Xanthomonas arboricola* pv. *pruni* (Smith, 1903) Vauterin, Hoste, Kersters & Swing 1995.

Синоними: *Xanthomonas campestris* pv. *pruni* (Smith, 1903) Dye, *Xanthomonas pruni* (Smith) Dowson.

Фитосанитарна категоризација: EPPO A2 lista, II/A2.

Опис патогена: грам негативни штапић, покретан са једном флагелом, димензија од $0,2 \mu\text{m}$ до $0,4 \mu\text{m}$ · $0,8 \mu\text{m}$ до $1 \mu\text{m}$, стриктно аероб. Оптималан распон температуре за раст од 24°C до 29°C .

Детекција (EPPO PM 7/64 (1))

Симптоми болести и детекција: симптоми бактеријске пјегавости могу се посматрати на лишћу, плодовима, границима и грамама (EPPO, 1997).

Симптоми на лишћу

На лишћу брескве инфекција се прво појављује на доњој површини у виду малих, блиједозелених до жутих, кружних или неправилних подручја са лагано препланулим центром. Ове мрље убрзо постају видљиве на горњој површини, повећавају се и потамњују до дубоке љубичасте, смеђе или црне боје. Истовремено, околно ткиво може постати жуто. Обољела подручја испадају, обично након тамњења, али могу испати прије промјене боје, дајући изглед листа са рупом "shot hole". Често, тамни прстен обољелог ткива остаје око рупе. Пјеге су обично концентрисане према врху листа јер се бактерије акумулирају на овој регији у капљицама кише или росе. Обилно заражено лишће постаје жуто и опада. Може доћи до озбиљне дефолијације, остављајући тепих жутог хлоротичног лишћа под стаблима осјетљивих сорти.

На лишћу шљива почетни симптоми су угласте воденате мрље, брзо се претварају у црвенкастосмеђе, затим тамносмеђе и некротичне, док је хлороза минимална и мање очигледна него на лишћу брескве. Некротичне мрље често перфорирају, тако да се може видјети ефекат рупе "shot hole".

На бадему, кајсији и трешњи симптоми су слични онима на брескви.

Симптоми бактеријске пјегавости на листу понекад се могу замијенити с повредама узрокованим гљивицама или препаратима на бази бакра. Међутим, бакрене лезије су веће (промјера од 2 mm до 6 mm) и често округласте.

Симптоми на плодовима

На воћкама брескве на површини се појављују мале кружне смеђе пјеге. Појављују се удубљења, ивице су често са воденастим пјегам, а често су ту и свијетлозелене пјеге које доприносе шареном изгледу плода. Као резултат природног пораста плодова воћа, појављују се рупице и пуцање у близини пјега. Те пукотине су често врло мале и тешко се виде, али гдје се на младим плодовима појави тешка инфекција, оне могу бити опсежне и значајно оштетити површину плода. Ток смоле, нарочито након кише, може се појавити из бактеријских рана; то се лако може замијенити са општењем од инсеката.

Слични симптоми се могу појавити на кајсији и бадему.

На шљивама симптомима могу бити сасвим различити; велике, удубљене црне лезије су уобичајене код неких култивара, док се на другима појављују само мале лезије.

На трешњама рана инфекција плода резултира искривљеним плодом, а бактерије се могу наћи од епидермиса до коштице. Као опште правило, симптоми на плодовима појављују се три до пет седмица након што латиче падају и развијају се, док се боја покожице мијења када почне процес зрења и промјене физиохијских параметара. Слични симптоми се често јављају након општења од града.

Симптоми на грамама и границима

Код брескве се појављују прољетне рак-ране на врху граници и на младарима прије стварања зелених изданак. У почетку мали, воденати, благо затамњени, површински мјехурићи се протежу од 1 cm до 10 cm дуж осе граници и чак је могу опасати. У том случају врх граници се може потпуно осушити, док је ткиво непосредно испод мртвог подручја, у којем су присутне бактерије, карактеристично тамно. То је тзв. повреда "црни врх". Инфекције граници касније у сезони доводе до љетних рак-рана, који се појављују као воденате, тамнопурпурне мрље око лентисела. Ове се касније осуше и постају ограничene, тамне, удубљене, кружне до елиптичне лезије са воденастим мрљама око ивице.

На грамама и границима шљива и кајсија рак-ране су вишегодишње, за разлику од брескве, и настављају се развијати у грамама од двије и три године старости. Унутрашња кора је пробијена и резултира дубоким рак-ранама које деформишу и убијају граници.

Величина узорка

Узорци расадничарског материјала требало би да се састоје од исјечака 100 дормантних изданак, а узорци воћњака зими би требало да се састоје од 100 једногодишњих граници. Један исјечак са сваког дрвета или граници одсјече се и таквих 100 комада сакупи се у стерилним врећицама (Stomacher). Ако је потребно тестирати појединачна велика стабла (која се користе за добијање

исјечака за калемљење), онда је потребно одрезати 30 граници са сваког стабла и од њих узети 100 исјечака (EPPO PM 7/64(1)).

Изолација

Код свих врста коштичавих воћака, бактерије се могу изоловати из лишћа са симптомима, на којима се појављују воденате угласте мрље, из незрелог воћа или граници и грана с рак-ранама. Изолација из плодова је проблематична и како се процес зрења наставља, изолација живих хелија патогена више није могућа (EPPO PM 7/64(1)).

ДНК екстракција из биљног материјала (EPPO PM 7/64(1)).

Simpleks-PCR протокол (Pothier и сар., 2011a).

1181

На основу члана 31. став 1. Закона о заштити здравља биља у Републици Српској ("Службени гласник Републике Српске", број 25/09) и члана 76. став 2. Закона о републичкој управи ("Службени гласник Републике Српске", бр. 115/18, 111/21, 15/22, 56/22, 132/22 и 90/23), министар пољопривреде, шумарства и водопривреде д о н о с и

ПРОГРАМ

ПОСЕБНОГ НАДЗОРА НАД ПРИСУСТВОМ КАРАНТИНСКИ ШТЕТНИХ ОРГАНИЗАМА У РЕГИСТРОВАНИМ РАСАДНИЦИМА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ У 2024. ГОДИНИ

Члан 1.

Овим програмом утврђују се мјере, рокови, начин спровођења мјера, субјекти који их спроводе, извори и начин обезбјеђивања и коришћења средстава, као и начин контроле спровођења мјера посебног надзора над присуством карантинских штетних организама у регистрованим расадницима у Републици Српској у 2024. години.

Члан 2.

(1) Циљ овог програма је утврђивање присуства, одностно одсуства карантинских штетних организама на матичним стаблима у регистрованим расадницима и изолационом појасу у Републици Српској.

(2) Циљ посебног надзора је и испуњавање фитосанитарних услова за производњу, премјештање, промет и извоз садног материјала воћака.

Члан 3.

(1) Посебан надзор ради детекције карантинских штетних организама спроводи се при увозу и на цијелој територији Републике Српске.

(2) Посебан надзор и мјере надзора спроводе Републичка управа за инспекцијске послове (у даљем тексту: Инспекторат) и овлашћене институције које имају овлашћење Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде (у даљем тексту: Министарство) за спровођење послова од јавног интереса у области дијагностике штетних организама и заштите здравља биља.

(3) Лабораторијска тестирања достављених узорака, израду извјештаја и резултата тестирања врше овлашћене институције.

(4) Овлашћена институција припрема информационе летке са стручним савјетима о начинима спречавања ширења и могућим мјерама контроле патогена и вектора.

(5) Програм посебног надзора подразумијева мониторинг који се спроводи над присуством штетних организама (у даљем тексту: мониторинг).

(6) Увозне пошиљке које су обухваћене мониторингом не задржавају се на граничном прелазу, те за њих фитосанитарни инспектор издаје рјешење о забрани промета до добијања резултата лабораторијских анализа.

(7) У случају детекције карантинског штетног организма, Инспекторат предузима све неопходне радње у складу са прописима којима је регулисана ова област.

Члан 4.

(1) Визуелни прегледи, узорковање и лабораторијска тестирања узорака врше се на присуство сљедећих карантинских штетних организама:

1) Plum pox virus - PPV,